

Eibarko Aratostien barri zaharrak

Aratostiak gaitzat dakarkidanez, hemen ez dau balixo gure esacra zaharrak dinuana: "Zaharrak barri, gaztien amorragarri"

Antzinako Eibar (1993) liburuaren 48-57garren orrialdietan agertu n-tuan umetan ezagututako Aratostiak gaurrengungo gaztetxoeri zelakuak ziran erakusteko asmoz. Sekulako jaiak ziran Eguen zuritik hasi eta domekaz edo martitzenez Konparsak kalez-kale, gabaz kasinuetan maskaradun dantzak eta abar, beste herrietakuegaz baeuken desbardintasunik.

Gaurko honetan barri zaharragoak dakartzat eta eibartarron hizkeran azalduko dodaz gainera. Noizbeinka on da jatorrizko erak erabiltzia. Baina oraingo grafiaz ipinirik nator; jakina, h letra mututzat harturik. Ze, ohitu biharra daukagu grafia barrian irakortzea, horregaz beste hizkere-tara eta euskara batura errezago juaten lagunduko deskunez.

Aratostiak heuren sustraiz Kristau aurretikoak doguz, paganoak, eta J. B. Agirre (1742-1823) apaiz asteasuarrak hain ospetsu diran Tolosako Inauteriak kondentatzen zituan *Eracusaldia* zeritxon hirugarren tomoko 552garren orrialdian.

Baina Ermuan 56 urtez abade izan zan Ezekiel Etxebarria eibartarrarentzat bestelako erakusaldia eben, alaitasunezko jaiak ziran Eibarko Aratostiak. Iku daigun oraintsu Fernando Aranberri Odriozolak agertu deskun *Ermua eta Eitzako euskara* (1996) liburu paregabiaren 276. orrialdian dakarrena. Gainera, uste dot, eibartarrok Fernando eskertu biharrian garala E. Etxebarria eibartarraren hainbeste bertsu aurkitu eta eskuz-eskribitu ebazen modu berian argitara emon ditualako. Bertsuok juan zan mendiazen azkenaldikoak dira, gutxienez ehun urte daukez. Eibartar bertsozialien artian aspalditik egiten zan eran, bertako berbetaera eta giputz hizkera nahastatuz.

Hara hemen, bertan datozen hiru bertsuak, baina inprimategiko moldez lelengo aldiz agertze honetan ber-berak eskribitu ebazen grafia berian lagatzia merezi dau:

1

Alegriya dan baño
 Gauz ederragorik
 Ezta munduan zidar
 Ez urre gorririk,
 Argaitik gabiliz
 dantzan
 Gelditu gabarik
 Eibar guztia irten
 Kontentuz beterik.

2

Ez ba egon balkoian
 Bakarrik begira
 Dantzariyac be janda
 Bizi izaten dira;
 Bota ba zerbait, bota
 Dantzac nai badira,
 Bagoiaz gu bestela
 Urrengo ataira.

3

Andra orrechek bakar
 Zerbait papelian,
 Zer dan ikusi arte
 Gelditu gaitian;
 Urrezarcho bi dira
 Billete batian.
 Milla esker, andra, ta
 Urreingo artian.

Bertsuok, "Aratuztetako dantzariyentzat" daroie izenburutzat. Garai haretan etimologiazaleak ziran eta "Aragi uzte"tik zetorrela uste eben, Garizuma aurrian egiten zalako. Baina Eibarren, Bizkai guztian legez, Aratostiak esan izan da, eta "Aragi oste"tik datorrela esango neuke. Azken batian, era batera edo bestera, zentzu bardina dauke.

Hor agiri danez be, dantzari konparsak izaten ziran. Eta orduan be errespetuzkoak nonbaitx abadiaren txaluk merezi ahal izateko. Guk umezaroan ezautu genduzenak be alegriaz eta errespetuz eitxen ziran.

Konparsak batzen eben diruagaz bazkari bat egiten eben eta so-bratzen zana hospitalerako. Ez zan gaizki.

Francoren denporan debekatu zan, jai paganoa zalako. Tolosan Eibarren baino indargehiago eukan ohitura zan. Aldi berian, han hemen baino karlista gehiago be bazan eta hareri ezin izan eutsen kendu. Gurian ohiturak berez ekarrena eten zan eta ez da erreza izango barriz lehengo jatortasunez eskuratzia. Aurrerantzian antzerako zerbaitx izango da, bai-na lehenguak eukan jatortasuna faltako jako.

Gure inguruan agiri idatziz ezagutzen dogunik zaharrena 1565ean Onatin unibertsitariak egiten ebena zan. Horren barri emon neban *Oñatiko Historia eta Arte bilduma* (1983) liburuari egin netsan aurkezpenian, garai bereko bertsuagaz:

Zuk ere gazte koket
 bota zazu zerbaitxo
 estudiante gaztearekin
 nahi badezu ezertxo.

Orduan be, Eibarko eran, eskean jardutzen eben, baina amaieran hor dator estudiante tunantiaren pikardiazko zirikada.

Hala be, horrek ez dau ukatzen folklore zahar honen baliorik. Gure historiarako geldituko da. Beti ez dira zahar barriak gaztien amorragarriak.

Juan San Martin